

А. Тойнбі було виокремлено наступні освітні ландшафти: древньоєгипетський; древньокитайський; шумерський; індський; сирійський; еллінський; вавилонський; арабський; іранський; західний; православно-християнський; далеко-східний японо-корейський та далеко-східний.

Базуючись на філософській спадщині К. Ясперса вказано на фундаментальне значення зародження філософських цінностей освіти в часи аграрного виробництва для розуміння протиріч сучасної глобальної освітньої системи. Вказано на «осьовий» історичний статус ранньої духовної історії людства, що мало своє відображення і в зачатках філософських теорій навчання та виховання.

У наслідок аналізу еллінського освітнього ландшафту віднайдено феномен зародження таких освітньо-діалектичних протиріч як діади свободи та контролю в вихованні, елітарного та масового статусу освіти, протиріччя необхідності загального розвитку та спеціалізованого навчання.

У межах культури Середньовіччя окремої уваги було приділено університету як специфічному феномену індустріальної епохи. Виникнення останнього в аграрну епоху – це феномен, що «випереджає» свій час та форсує розвиток суспільства навколо себе.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Политика / Аристотель [пер. с древне-греч. С. Жебелева] // Аристотель. Сочинения В 4 т. – М.: «Мысль», 1983. – Т.4. – С.376–644.
2. Асмус В. Ф. Античная Философия / В. Ф. Асмус. – М.: «Высшая школа», 1976. – 544 с.
3. Демокрит в его фрагментах и свидетельствах древности. – М.: Соцэкгиз, 1935.
4. Карташев А. В. Вселенские Соборы / А. В. Карташев. – М.: Республика, 1994. – 631 с.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Избранные произведения / К. Маркс, Ф. Энгельс; В 3–х т. – М.: Политиздат, 1986. – Т.3. – 639 с.
6. Платон. Сочинения в четырех томах / Платон [пер. и ред. Асмус В. Ф.]. – В 4–х т. – СПб.: «Изд-во СПбГУ Олега Абышко», 2007. – Т.3. – 752 с.
7. Тойнби А. Дж. Постижение истории / А. Дж. Тойнби [пер. с англ. Курелев А.]. – М.: «Айрис-Пресс», 2002. – 226 с.
8. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М.: Республика. (Мыслители XX века), 1994. – С.28–92, 253–271.
9. Ferzoco G., Muessig C. Medieval Monastic Education / G. Ferzoco, C. Muessig. – London: «Leicester University Press», 2000. – 237 p.
10. Young S. E. Crossing Boundaries at Medieval Universities / S. E. Young. – Boston: «Brill», 2011. – 352 p.

References

1. Aristotel'. Politika / Aristotel' [per. s drevne-grech. S. Zhebeleva] // Aristotel'. Sochinenija V 4 t. – M.: «Mysl'», 1983. – T.4. – S.376–644.
2. Asmus V. F. Antichnaja Filosofija / V. F. Asmus. – M.: «Vysshaja shkola», 1976. – 544 s.
3. Demokrit v ego fragmentah i svidetel'stvah drevnosti. – M.: Socjkgiz, 1935.
4. Kartashev A. V. Vselenskie Sobory / A. V. Kartashev. – M.: Respublika, 1994. – 631 s.
5. Marks K., Jengel's F. Izbrannye proizvedenija / K. Marks, F. Jengel's; V 3–h t. – M.: Politizdat, 1986. – T.3. – 639 s.
6. Platon. Sochinenija v chetyreh tomah / Platon [per. i red. Asmus V. F.]. – V 4–h t. – SPb.: «Izd-vo SPbGU Olega Abyshko», 2007. – T.3. – 752 s.
7. Tojnbi A. Dzh. Postizhenie istorii / A. Dzh. Tojnbi [per. s angl. Kurelev A.]. – M.: «Ajris-Press», 2002. – 226 s.
8. Jaspers K. Smysl i naznachenie istorii / K. Jaspers. – M.: Respublika. (Mysliteli XX veka), 1994. – S.28–92, 253–271.
9. Ferzoco G., Muessig C. Medieval Monastic Education / G. Ferzoco, C. Muessig. – London: «Leicester University Press», 2000. – 237 p.
10. Young S. E. Crossing Boundaries at Medieval Universities / S. E. Young. – Boston: «Brill», 2011. – 352 p.

Terepyshchyi S. O., Ph.D., associate professor, assistant professor of social philosophy and philosophy of education, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), terepyshchyi@gmail.com

Educational landscapes of agrarian society: the origin of the fundamental philosophical philosophical struggle of contradictions

The article is devoted to scientific analysis of the problem of educational spaces in the era of tribal, slave and feudal societies. Education today is governed by a number of philosophical struggle of contradictions, which, as the author shows, are originated in the oldest to world civilization era. The emergence of specific «educational landscapes» on the territory of ancient cultural world, in fact, is the basis for future heterogenization local educational traditions. Based on the philosophical heritage of ancient and modern philosophers, the author shows a direct link between past and present, demonstrates the origins of philosophy of education in axiological quest of archaic humans. The work draws attention to the eternity of dialectical contradictions that affect the development of training and education for three thousand years of human development.

Keywords: educational landscape, agrarian society, «the axis of time», dialectical contradiction.

Terepiychyi S. A., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры социальной философии и философии образования, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), terepyshchyi@gmail.com

Образовательные ландшафты аграрного общества: зарождение фундаментальных философских противоречий

Проведен научный анализ проблемы образовательных ландшафтов в эпоху родоплеменного, рабовладельческого и феодального обществ. Образование нынешнего времени определяется борьбой ряда философских противоречий, которые, что показывал автор, возникают именно в самую древнюю для мировой цивилизации эру. Возникновение специфических «образовательных ландшафтов» на культурных поприщах Древнего мира, по существу, становится основой будущей гетерогенизации локальных учебных традиций. Базируясь на философском наследии философов, автор статьи показывает прямую связь между прошлым и современностью, демонстрирует истоки философии образования в поисках аксиологий архаичного человека. В ходе работы обращается внимание на вечность тех диалектических противоречий, которые влияют на развитие систем обучения и воспитания в течение трех тысяч лет гуманитарного развития.

Ключевые слова: образовательный ландшафт, аграрное общество, «осевое время», диалектическое противоречие.

УДК 1:37(091)

Тимків І. М.,
аспірантка, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (Україна, Тернопіль), irinavasiruk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ В ІСТОРИЧНІЙ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЯ РЕФЛЕКСІЯ)

Розглядаються особливості збереження та відтворення демократичних традицій в історичній пам'яті українського народу. Проаналізовано сутність поняття демократії та її взаємозв'язок з освітою і вихованням.

Методологічною основою дослідження слугують провідні принципи наукового пізнання: науковості, системності, історизму та плюралізму. Статтю виконано із використанням таких методів, як проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, системно-структурний, логіко-аналітичний, емпірико-теоретичний.

Тривалість демократичних традицій в історії українського народу є беззаперечною, однак є базато дискусійних питань у даному контексті, які вимагають суттєвого уточнення. Сучасну українську демократію визначають як таку, що тільки формується. Її основою може стати спільна історична пам'ять українського народу, адже саме у ній містяться ознаки ідентичності українського народу, його тривалі державотворчі та демократичні традиції.

Ключові слова: демократія, історична пам'ять, колективна пам'ять, освіта, виховання, міфологізація, суспільний устрій.

Серед дослідників ось уже не одне століття точаться дискусії про тривалість історії демократичних традицій на українських землях: переважно її пов'язують із Антською державою (Р. Зварич), Київською Руссю, добою козацьких звершень (М. Костомаров, В. Антонович, М. Грушевський). Володимир Антонович наголошував, що

потрапивши у сприятливі історичні умови українському народу вдається організувати громадянський лад на засадах демократизму. Суть наукових диспутів полягає в тому, що застосування сучасного визначення поняття «демократія» по відношенню до зазначених епох є не до кінця виправданим. Так, наприклад, розвиток демократичних традицій на Русі зводиться до функціонування у політичному житті держави народних зборів (віча) або ж інших представницьких установ: боярської ради, князівських з'їздів, соборів; заборони кровної помсти, що була чітко прописана в основному законі Давньоруської держави «Руській Правді» тощо. Інша точка зору акцентує увагу на тому, що демократизм у суспільно-політичній практиці Київської Русі був невиразним. Народні збори швидше були корективом княжо-дружинного управління, але аж ніяк не самостійним органом демократичного впливу. Демократизм залишався незначним навіть у час, коли Галицько-Волинське князівство перетворилося на сильну державу, модель управління якою відповідала європейським зразкам, а життя тогочасного суспільства акумулювало елементи західної юридичної практики та магдебурзького права.

Мета статті полягає у з'ясуванні причин таких явищ та аналізі особливостей збереження демократичних традицій в історичній пам'яті українського народу.

Багатогранність поняття демократія не викликає сумніву. Його можна розглядати у двох значеннях: як форму внутрішнього устрою суспільної організації або політичну спрямованість в основі якої – влада народу.

Поява поняття демократії пов'язана із Стародавньою Грецією, де вона визначалась як особлива форма організації держави, за якої влада належить не одній особі, а усім вільним громадянам полісу. Цікаво, що такі відомі грецькі мислителі як Арістотель і Платон визначали демократію як гіршу форму правління, у порівнянні з аристократією та монархією.

Актуальними для нашого дослідження є міркування Платона, в яких автор намагається простежити взаємозв'язок між суспільним ладом та освітою. Одне з основних завдань освіти, на думку автора, має полягати у виявленні природних нахилів індивідів та розвитку їх для суспільного добра [5, с. 74]. Освіта безпосередньо ґрунтується на моделях, що їх породжують інституції, звичаї та закон. Тільки у справедливому суспільстві можна забезпечити належну освіту, і тільки ті, що мають відповідно вихований розум, здатні пізнати мету й правильно застосувати принципи речей [5, с. 75].

На взаємозв'язку та взаємообумовленості між освітою та демократією наголошував американський філософ та педагог Дж. Д'юї: демократичне суспільство мусить забезпечувати такою освітою, яка б орієнтувала індивідуальні інтереси в русло соціальних взаємин, скеровуючи особу, її звички та мислення на захист суспільних змін, але не на хаос [5, с. 82].

Розвиток теоретичних напрацювань з теорії демократії був пов'язаний безпосередньо з історичним аспектом – так, більшість середньовічних мислителів найбільш адаптованою для тогочасного суспільства формою правління визначали монархію (саме абсолютна монархія була на той час панівною), що здатна забезпечити єдність людської спільноти. Революційні події у країнах Західної Європи Нового часу викликали посилення уваги до поняття природного права та активну розробку демократичної

ідеї. Французький мислитель Ж.-Ж. Руссо доводив, що єдиним джерелом та верховним носієм влади у державі є народ. Обґрунтована видатним мислителем ідея народного суверенітету стала вихідним принципом у теорії демократії. Згодом до цих принципів додалися наступні: ідея представництва (Ш. Монтеск'є), виборність органів влади, громадянський консенсус, мажоритаризм, дотримання та охорона інтересів меншості, учать народу у здійсненні державної влади, поділ державної влади, рівність та свобода, політичний та ідейний плюралізм [11, с. 335–337].

Відмий англійський філософ Карл Поппер вважав демократію не тільки неможливою, а й недоцільною [11, с. 337]. Частково це пояснюється суперечністю між ідеєю народовладдя і неможливістю її практичного здійснення.

Більшість класичних теоретиків демократії були ліберали, і всі вони бачили тертя між демократією і свободою [7, с. 176]. Ідея демократії є важливою, оскільки вона не представляє одну цінність серед багатьох, таку як свобода, рівність та справедливість, а є цінністю, здатною пов'язувати і сполучати конкурентні наказові інтереси. Вона є керівним дороговказом, який може допомогти у створенні базису для визначення співвідношення між різними нормативними інтересами. Демократія не передбачає згоди щодо різних цінностей. Вона скоріше пропонує спосіб співвіднесення цінностей між собою та залишає вирішення ціннісних конфліктів учасникам політичного діалогу, який підлягає лише деяким правилам, що захищають вигляд і форму самого діалогу. У цьому полягають подальші елементи її привабливості [2, с. 1092].

Американський дослідник Джек Доннелі ставить під сумнів припущення, що демократія, розвиток та повага до людських прав і свобод є залежними одне від одного та підтримують одне одного [4, с. 1098]. У визначенні поняття «демократія» автор опирається на Віденську декларацію: «Демократія базується на вільно висловлюваній волі народу визначити його власні політичні, економічні, соціальні й культурні системи та його повної участі в усіх аспектах свого життя» [4, с. 1101].

Автори Оксфордського політичного словника у визначенні поняття демократії звертають увагу на ряд важливих питань: кого вважати за «народ» і що таке його «більшість»?; чому більшість повинна керувати меншістю (якщо взагалі повинна)?; пряма чи представницька демократія?; демократія – це лише врядування більшості чи є інші риси, які становлять необхідний елемент її визначення? [7, с. 174–176]. Автори підсумовують, що краще обмежити демократію самим урядованням більшості та вважати, що толерантність, зміцнення прав і т. ін. – лише передумови демократії, а не її складові елементи [7, с. 176].

Доречною є теза німецького автора Б. Гуггенберґера, яка має для нас методологічне значення: «будь-якій концепції демократії, що задовольняє сучасні стандарти науки, необхідно бути достатньо комплексною і одночасно гнучкою... Теорія демократії не може обмежувати себе одним з яких-небудь завдань (співучасть чи ефективність, свобода чи рівність, правова чи соціальна держава, захист меншості чи влада більшості, автономія чи авторитет); навпаки, вона повинна комбінувати якомога більшу кількість тих уявлень про ціль, які викристалізувалися у західній філософії демократії, а також демократичній практиці і виявилися соціально значимими... потрібна теорія демократії, яка постійно визначає свою реальність, але ніколи не втрачає її з виду» [3, с. 7].

Сучасна українська держава обирає певний тип демократії шляхом розв'язання дилем, що стосуються її географічного положення, політичної ситуації, людського ресурсу, історії та історичної пам'яті. Відомий американський політолог С. Хантінгтон у своїй праці «Третя хвиля» характеризує демократію як міжнародний процес, який здійснюється хвилями. Згідно із запропонованою науковцем схемою Україна належить до «нових демократій», які виникли під час третьої світової хвилі [13, с. 15]. Сучасну українську демократію характеризують як таку, що лише формується і не має, власне, ні соціальної, ні політичної, ні ціннісної основи [10]. Такою основою, на нашу думку, може стати спільна історична пам'ять українського народу. Саме у ній можемо віднайти ознаки ідентичності українського народу, тривалі державотворчі та демократичні традиції українців. Історична пам'ять може виступати потужним засобом легітимації та делегітимації.

Ідеї демократизації та гуманізації в освіті та вихованні знайшли конструктивне висвітлення у працях видатних просвітителів: Вольтера, Кондорсе, Лепелетьє. Серед запропонованих філософами заходів передбачалося створення освітніх закладів, які б забезпечили національне виховання у співпраці з батьками, застосування демократичних принципів навчання.

Переломним періодом, що позитивно відобразився на поширенні демократичних ідей у контексті освіти і виховання на українських землях було XVI–XVII ст. Саме у цей час активну діяльність розгортають українські братські школи, Києво–Могилянська, Харківська, Полтавська, Переяславська, Чернігівська колеґії. Неоцінним був внесок видатного українського філософа та педагога Григорія Савича Сковороди у розвиток демократизації освіти та виховання українських дітей. Однією з ключових ідей автора є важливість демократичного виховання, спрямованого на розвиток природних здібностей дитини. У міркуваннях на філософсько–етичні та моральні теми філософ опосередковано звертається і до історичної пам'яті (зокрема, укоріненого у ній образу панства); його байки рясніють морально–етичними настановами, які передавалися з покоління в покоління у колективній пам'яті українського народу.

Видатний український історик В. Антонович писав, що «у кожного народу є своя провідна ідея нації» [1, с. 17]. На думку сучасних дослідників такою ідеєю в українського народу є «принцип широкого демократизму» [9, с. 12]. Автори пояснюють цей феномен сукупністю етнографічних і географічних, соціальних та психологічних, духовних і матеріальних обставин формування та еволюції української нації [9, с. 13]. Додамо, що в основі такого принципу має лежати спільна історична пам'ять українського народу, адже саме вона упродовж усієї історії була носієм демократичних цінностей. Розуміння витоків та поетапності у формуванні демократичних традицій на українській землі є однією з умов формування молодого громадянина. Запропонована сучасною школою концепція історичного розвитку України та становлення і функціонування її демократичних інститутів, розвитку політичної та філософської думки із зазначених питань сприятиме формуванню в учнів чіткої громадянської позиції та глибокого розуміння тих суспільно–політичних перетворень, які відбуваються навколо. Важливо наголосити, що така концепція має

уникати будь–яких крайнощів в оцінках минулого, надмірної його міфологізації тощо. Серед згаданих крайнощів – чорно–біла однозначність історичної пам'яті, яку російський історик і політолог С. Ерліх пояснює тим, що в її основі лежить міфологема «битви добра зі злом». Поняття «історична пам'ять» уявляється йому взагалі безгрунтовним: «на відміну від історії енциклопедії, історична пам'ять – це хрестоматія, вибрані діяння предків, розміщені на полюсах гріха й святощів релігійного простору» [6].

Проблема міфологізації минулого на рівні колективної пам'яті та шкільної історії перебувала в полі зору Б. Шацької, І. Гирича, Л. Нагорної, В. Бушанського, В. Сіверса, Н. Яковенко. Наталя Яковенко визначила джерела функціонування у вітчизняному історичному дискурсі шести–семи своєрідних формул–міфем, що, починаючи з кінця XIX ст., витворювали український національний міф. Від міфу про «вибір» (віри, протекції) через міфему безперервного тяжіння до «возз'єднання» прокладався шлях до пошуку «окупантів» і такого «історіографічного пропагандизму», який не полишав місця «для буденного життя, для елементів громадянського суспільства, для феномена взаємопроникнення культур і т. ін.» [12].

«Якщо пильніше придивитися до матриць вітчизняної історичної пам'яті, – пише Л. Нагорна, – неважко переконатися, що вони всуціль зіткані з міфів, починаючи з трипільського і закінчуючи радянським, з одного боку, й оновленим бандерівським, з іншого. Будь–які спроби розхитати бодай один з цих міфів шляхом раціоналістичних міркувань і неспростованих фактів ані у колі професіоналів, ані на рівні масової свідомості «не спрацювують». Насамперед тому, що кожен міф намертво зрісся з певною ідеологією і відповідає цілком визначеним політичним потребам. Тому дискусії на теми історичної пам'яті перетворюються, як правило, у зливу взаємних звинувачень у заангажованості і не підносять рівень історичного знання, а, навпаки, дискредитують його» [8].

Один з важливих уроків XX століття, безперечно, має полягати в тому що історія не є завершеною і людський прогрес залишається надзвичайно нетривким досягненням, незалежно від того, як його визначають і як до нього підходять. Фашизм, нацизм і сталінізм були близькими до завершення демократії на Заході лише п'ятдесят років тому [2, с. 1095].

Залучення демократичних традицій у всі сфери суспільного життя, в тому числі й освітню, є вимогою часу. Можемо констатувати, що в історичній пам'яті українського народу збережено давні демократичні традиції. Одне із завдань сучасної школи – допомогти учням ретранслювати ці спогади, скласти цілісну картину минулого українського народу.

Однією з важливих складових концептуальної моделі демократизації українського суспільства науковці визначають активну життєву позицію молоді [10]. Погоджуючись із цією тезою мусимо наголосити, що формується така позиція під впливом цілого ряду чинників, серед яких: сімейне виховання, ЗМІ, політична культура і політичне виховання особистості та її оточення, шкільна освіта та виховання. Саме тому злагоджена цілеспрямована політика держави у даній сфері є запорукою впровадження демократичних цінностей в життя українського народу, збереження та ретрансляції ідеалів демократизму та гуманізму.

Список використаних джерел

- Андрусак І. Джерела й історія національної демократії в Україні / І. Андрусак, С. Петренко // Близькість і злиденність української націонал-демократії. – К.: Смолоскип, 1999. – С.9–38.
- Гелд Д. Революції 1989 року і триумф лібералізму / Девід Гелд // Лібералізм: Антологія / Упорядк. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2009. – С.1072–1097.
- Гуттенбергер Б. Теорія демократії / Бернд Гуттенбергер // Політологія: хрестоматія / сост. Г. Богданов, Н. Бузуверова, Л. Колышкіна, М. Мнухін. – Магнітогорск: МГТУ ім. Г. И. Носова, 2005. – С.129–133.
- Доннелі Дж. Права людини, демократія та розвиток / Джек Доннелі // Лібералізм: Антологія / Упорядк. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2009. – С.1097–1114.
- Д'юї Дж. Демократія і освіта / Джон Д'юї. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.
- Ерліх С. Історична пам'ять і російське майбутнє [Електронний ресурс] / Сергій Ерліх. – Режим доступу: <http://ava.md/projects/history/013189-sergei-erlih-istoricheskaya-pamyat-i-russkoe-budushee-glava-iz-knigi-voina-mifov.html>
- Короткий оксфордський політичний словник / Пер. з англ.; За ред. І. Макліна, А. Макмілана. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 789 с.
- Нагорна Л. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Лариса Нагорна. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. – 328 с.
- Традиції демократичного врядування в історії українського державотворення: наук.-метод. матеріали / [авт. кол.: В. Князев, Ю. Бакаєв, Т. Василевська та ін.]; за заг. ред. В. Князева. – К.: НАДУ, 2010. – 44 с.
- Швець В. Особливості становлення демократії та впровадження демократичних цінностей в Україні й світі / В. Швець, Ю. Шайхалієва // Віче. – 2010. – №17. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2183/>
- Шляхтун П. Політологія: історія та теорія: Підручник / Петро Шляхтун. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.
- Яковенко Н. Кілька спостережень над модифікаціями українського національного міфу в історіографії [Електронний ресурс] / Наталя Яковенко. – Режим доступу: www.ukrhistory.narod.ru/texts/yakovenko-5.htm
- Huntington S. The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century / Samuel Huntington. – Norman and London: University of Oklahoma press, 1991. – 208 p.

References

- Andrusiak I. Dzherela i istoriia natsionalnoi demokratii v Ukraini / I. Andrusiak, Ie. Petrenko // Blysk i zlydennist ukrainskoi natsional-demokratii. – K.: Smoloskyp, 1999. – S.9–38.
- Held D. Revoliutsii 1989 roku i triumf liberalizmu / Devid Held // Liberalizm: Antolohiia / Uporiadk. O. Protsenko, V. Lisovyi. – K.: VD «Prostir», «Smoloskyp», 2009. – S.1072–1097.
- Huhnenberher B. Teoriia demokraty / Bernd Huhnenberher // Polytolohyia: khrestomatyia / sost. H. Bohdanov, N. Buzuverova, L. Kolyshkina, M. Mnuhyn. – Mahnytohorsk: MHTU im. H. Y. Nosova, 2005. – S.129–133.
- Erlikh S. Istorychna pamiat i rosiiske maibutnie [Elektronnyi resurs] / Serhii Erlikh. – Rezhym dostupu: <http://ava.md/projects/history/013189-sergei-erlih-istoricheskaya-pamyat-i-russkoe-budushee-glava-iz-knigi-voina-mifov.html>
- Donneli Dzh. Prava liudyny, demokratiia ta rozvytok / Dzhek Donneli // Liberalizm: Antolohiia / Uporiadk. O. Protsenko, V. Lisovyi. – K.: VD «Prostir», «Smoloskyp», 2009. – S.1097–1114.
- D'ui Dzh. Demokratiia i osvita / Dzhon D'ui. – Lviv: Litopys, 2003. – 294 s.
- Kortkyi oksfordskyi politychnyi slovnyk / Per. z anhli.; Za red. I. Maklina, A. Makmilana. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2006. – 789 s.
- Tradytzii demokratychnoho vriaduvannia v istorii ukrainskoho derzhavotvorennia: nauk.-metod. materialy / [avt. kol.: V. Kniaziev, Yu. Bakaiev, T. Vasylevska ta in.]; za zah. red. V. Kniazieva. – K.: NADU, 2010. – 44 s.
- Nahorna L. Istorychna pamiat: teorii, dyskursy, refleksii / Larysa Nahorna. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2012. – 328 s.
- Shvets V. Osoblyvosti stanovlennia demokratii ta vprovadzhenia demokratychnykh tsinnostei v Ukraini i sviti / V. Shvets, Yu. Shaikhaliieva // Viche. – 2010. – №17. – Rezhym dostupu: <http://www.viche.info/journal/2183/>
- Shliakhtun P. Polytolohiia: istoriia ta teoriia: Pidruchnyk / Petro Shliakhtun. – K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2010. – 472 s.

12. Yakovenko N. Kilka sposterezhen nad modifykatsiiamy ukrainskoho natsionalnoho mifu v istoriografii [Elektronnyi resurs] / Natalia Yakovenko. – Rezhym dostupu: www.ukrhistory.narod.ru/texts/yakovenko-5.htm

13. Huntington S. The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century / Samuel Huntington. – Norman and London: University of Oklahoma press, 1991. – 208 p.

Tymkiv I. M., postgraduate student, Ternopil National Pedagogical University named for V. Hnatiuk (Ukraine, Ternopil), irinavasiruk@ukr.net

The features of the saving the democratic traditions in the historical memory of the Ukrainian people (philosophical and educational reflection)

In the article the features of conservation and restoration of democratic traditions in the historical memory of Ukrainian people. Analyzes the essence the concept of democracy and its relationship with education and upbringing.

The methodological basis of research serve as key principles of scientific knowledge: scientific, systematic, historical and pluralism. The article made using methods such as problem-chronological, comparative historical, systemic and structural, logical and analytical, empirical and theoretical.

Duration of democratic traditions in the history of the Ukrainian people is indisputable, but there are many controversial issues in this context that require considerable clarification. Modern Ukrainian democracy is defined as one that is just being formed. Its foundation can be a common historical memory of the Ukrainian people, because it contains signs of identity of the Ukrainian people, its state-lasting and democratic traditions.

Keywords: democracy, historical memory, collective memory, education, mythology, social order.

Тымків І. М., аспірантка, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (Україна, Тернопіль), irinavasiruk@ukr.net

Особенности сохранения демократических традиций в исторической памяти украинского народа (философско-образовательная рефлексия)

Рассматриваются особенности сохранения и воспроизводства демократических традиций в исторической памяти украинского народа. Проанализированы сущность понятия демократии и ее взаимосвязь с образованием и воспитанием.

Методологической основой исследования служат ведущие принципы научного познания: научности, системности, историзма и плюрализма. Статья выполнена с использованием таких методов, как проблемно-хронологический, сравнительно-исторический, системно-структурный, логико-аналитический, эмпирико-теоретический.

Продолжительность демократических традиций в истории украинского народа является бесспорным, однако есть много дискуссионных вопросов в данном контексте, которые требуют существенного уточнения. Современную украинскую демократию определяют как такую, что только формируется. Ее основой может стать общая историческая память украинского народа, ведь именно в ней содержится признаки идентичности украинского народа, его длительные государственные и демократические традиции.

Ключевые слова: демократия, историческая память, коллективная память, образование, воспитание, мифологизация, общественное устройство.

УДК 378.4

Тіхонов В. І.,
студент, Інститут магістратури, аспірантури та докторантури Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Розглянуто поняття інформаційно-освітнього середовища, окремі види електронних дидактичних ресурсів, сучасне середовище інформації. Також наведено функції та переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі сучасного закладу освіти.

Ключові слова: інформаційне освітнє середовище, інформаційні технології навчання, засоби навчання, електронні дидактичні ресурси, електронні навчально-дидактичні матеріали.

Застосування відкритих інформаційних систем, розрахованих на використання всього масиву інформації, доступної в даний момент суспільству в певній його сфері,